

שם השיעור: נבל בחטאו, דוד בתשובתו ואביגיל בחכמתה – שמ"א כ"ה (74)

שם המרצה: הרב אליהו ידיד

א וַיָּמָת שְׂמוּאֵל וַיִּקְבְּצוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ לוֹ וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּבֵיתוֹ בְּרָמָה וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּרָד אֶל מְדַבֵּר פְּאָרוֹן:

ב וַאִישׁ בְּמַעוֹן וּמַעֲשָׂהוּ בַּכְרָמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד וְלוֹ צֶאֱן שְׁלֹשׁת אֲלָפִים וְאַלְפֵי עֲזִים וַיְהִי בְּגִזּוֹ אֵת צֹאנוֹ בַּכְרָמֶל: ג וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבְיָגַיִל וְהָאִשָּׁה טוֹבַת שֶׁכֶל וַיִּפֹּת תָּאֵר וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא קְלָבִי (כְּתִיב קְלָבוֹ) ד וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמְדַּבֵּר כִּי גִזַּז נָבָל אֵת צֹאנוֹ: ה וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים וַיֹּאמֶר דָּוִד לְנְעָרִים עָלוּ כְרָמְלָה וּבְאִתָּם אֶל נָבָל וּשְׁאַלְתֶּם לוֹ בְּשֵׁמִי לְשָׁלוֹם: ו וַאֲמַרְתֶּם פֹּה לָחִי וְאִתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתָה שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לָהּ שְׁלוֹם: ז וְעַתָּה שְׁמַעְתִּי כִּי גִזַּזְתָּ לָהּ עַתָּה הֲרַעִים אֲשֶׁר לָהּ הֲיִו עִמָּנוּ לֹא תִּקְלָמְנוּם וְלֹא נִפְקֹד לָהֶם מֵאִמָּה כֹּל יְמֵי חַיֵּיהֶם בַּכְרָמֶל: ח שְׁאַל אֵת נְעָרָיָה וַיִּגִּידוּ לָהּ וַיִּמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיהָ כִּי עַל יוֹם טוֹב בָּאנוּ תְּנֶה נָא אֵת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ וּלְבָנֶיךָ לְדָוִד: ט וַיִּבְאוּ נְעָרֵי דָוִד וַיְדַבְּרוּ אֶל נָבָל כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד וַיִּנְחָחוּ:

י וַיַּעַן נָבָל אֵת עַבְדֵי דָוִד וַיֹּאמֶר מִי דָוִד וּמִי בֵן יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם רַבּוּ עַבְדִּים הַמִּתְפַּרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו: יא וְלִקְחֹתִי אֵת לַחְמִי וְאֵת מִימֵי וְאֵת טַבַּחְתִּי אֲשֶׁר טַבַּחְתִּי לְגִזְזֵי וְנִתְּמִי לְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יַדְעֹתִי אִי מִזֶּה הֵמָּה: יב וַיַּהֲפֹכוּ נְעָרֵי דָוִד לְדַרְכָּם וַיָּשָׁבוּ וַיִּבְאוּ וַיִּגְדּוּ לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: יג וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲנָשָׁיו הֲגֵרוּ אִישׁ אֵת חַרְבּוֹ וַיִּתְּגָרוּ אִישׁ אֵת חַרְבּוֹ וַיִּתְּגָר גַּם דָּוִד אֵת חַרְבּוֹ וַיַּעֲזֹר גַּם דָּוִד אֵת חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ אַחֲרָי דָּוִד כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וּמֵאֵתִים וַיָּשָׁבוּ עַל הַכְּלָיִם:

יד וְלֹאֲבִיגַיִל אִשְׁתּוֹ נָבָל הִגִּיד נַעַר אֶחָד מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שְׁלַח דָּוִד מֵלְאָכִים | מֵהַמְדַּבֵּר לְכַרְךָ אֵת אֲדֹנָינוּ וַיַּעַט בָּהֶם: טו וְהָאֲנָשִׁים טָבִים לָנוּ מְאֹד וְלֹא הִקְלַמְנוּ וְלֹא פָקְדוּנוּ מֵאִמָּה כֹּל יְמֵי הַתְּהַלְכָנוּ אִתָּם בְּהַיּוֹתָנוּ בַּשָּׂדֶה: טז חוּמָה הָיָה עָלֵינוּ גַם לִיקָה גַם יוֹמָם כֹּל יְמֵי חַיֵּינוּ עִמָּם רַעִים הַצֹּאן: יז וְעַתָּה דַּעִי וְרָאִי מִה תַּעֲשִׂי כִּי כִלְתָה הַרְעָה אֶל אֲדֹנָינוּ וְעַל כָּל בֵּיתוֹ וְהוּא בֶן בְּלִיעַל מְדַבֵּר אֵלָיו:

יח וַתִּמְהַר אַבְיָגַיִל וַתִּמְשַׁח מֵאֵתִים לְחֶם וּשְׁנַיִם נֶבְלֵי יַיִן וְחֶמֶשׁ צֹאן עֲשׂוּיוֹת וְחֶמֶשׁ סָאִים קָלִי וּמֵאָה צִמְקִים וּמֵאֵתִים דְּבָלִים וַתִּשֶׂם עַל הַחֲמָרִים: יט וַתֹּאמֶר לְנְעָרֶיהָ עֲבֹרוּ לִפְנֵי הַנָּגִיד אַחֲרֵיכֶם בָּאָה וּלְאִישָׁהּ נָבָל לֹא הִגִּידָה: כ וְהִנֵּה הִיא רֹכֶבֶת עַל הַחֲמֹר וַיִּרְדַּת בְּסֶטֶר הַקֶּהר וְהִנֵּה דָוִד וְנָאֲנָשָׁיו יֹרְדִים לְקִרְיַתָּה וַתִּפְגַּשׁ אִתָּם:

כא וְדָוִד אָמַר אַף לִשְׁקֹר שְׁמַרְתִּי אֵת כָּל אֲשֶׁר לָזָה בַּמְדַּבֵּר וְלֹא נִפְקֹד מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאִמָּה וַיָּשָׁב לִי רַעַה תַּחַת טוֹכָה: כב פֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֲנִי דָוִד וְכֹה יִסְיָף אִם אֲשָׁאִיר מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ עַד הַבֹּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר:

כג וַתֵּרָא אַבְיָגַיִל אֵת דָּוִד וַתִּמְהַר וַתִּרְדַּד מֵעַל הַחֲמֹר וַתַּפֵּל לְאַפֵּי דָוִד עַל פְּנֵיהָ וַתִּשְׁמַחוּ אַרְצָן: כד וַתַּפֵּל עַל רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בֵּי אֲנִי אֲדֹנָי הַעֲוֹן וַתְּדַבֵּר נָא אֲמַתְךָ בְּאָזְנֶיךָ וּשְׁמַע אֵת דְּבָרֵי אֲמַתְךָ: כה אַל נָא יִשִּׂים אֲדֹנָי אֵת לְבוֹ אֶל אִישׁ הַבְּלִיעַל הַזֶּה עַל נָבָל כִּי כִשְׂמוֹ כֵּן הוּא נָבָל שְׂמוֹ וְנָבָלָה עִמּוֹ וַאֲנִי אֲמַתְךָ לֹא רְאִיתִי אֵת נְעָרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ: כו וְעַתָּה אֲדֹנָי חַי יְיָ יִקּוּם וְחַי נְפִשְׁךָ אֲשֶׁר מְנַעַךְ יִקּוּם מִבְּאוֹ בְּדַמִּים וְהוֹשַׁע יְדָךָ לָהּ וְעַתָּה יְהִי כְּנָבָל אֲנִיכֶּה וְהַמְּבַקְשִׁים אֶל אֲדֹנָי רַעַה: כז וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵבִיא שְׁפָחְתָּךְ לְאֲדֹנָי וְנִתְּנָה לְנְעָרִים הַמִּתְהַלְכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי: כח שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי אֲמַתְךָ כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה יִקּוּם לְאֲדֹנָי בֵּית נְאֻמָּן כִּי מִלְחָמוֹת יִקּוּם אֲדֹנָי וְנִלְחַם וְרַעַה לֹא תִמְצָא בְּךָ מִיְמֶיךָ: כט וַיָּקָם אָדָם לְרַדְפָּךָ וּלְבַקֵּשׁ אֵת נַפְשְׁךָ וְהִיתָה נַפְשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוּר הַסַּיִם אֵת

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

יקוק אֱלֹהֵיךָ וְאֵת נַפְשׁ אֲבִיךָ וְקַלְעֶנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקַּלָּע: ל וְהָיָה כִּי יַעֲשֶׂה יְקוֹק לְאֹדְנִי כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵת הַטּוֹבָה עֲלֶיךָ וְצָוָךָ לְנַגִּיד עַל יִשְׂרָאֵל: **לא** וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפִוְקָה וּלְמִקְשׁוֹל לֵב לְאֹדְנִי וְלִשְׁפֹּף דָּם חַנּוּם וּלְהוֹשִׁיעַ אֹדְנִי לֹא וְהֵיטֵב יְקוֹק לְאֹדְנִי וְנִזְכַּרְתָּ אֵת אֲמַתְךָ:

לב וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַבְיָגַל בְּרוּךְ יְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְךָ הַיּוֹם הַזֶּה לְקַרְאֵתִי: **לג** וּבְרוּךְ טַעֲמֶךָ וּבְרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְּדַמַּיִם וְהִשַׁע נְדִי לִי: **לד** וְאִילָמָּה חַי יְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִנְעַנִּי מִתְּרַע אֲתָךְ כִּי לֹאִי מִהֲרַתְּ וּנְבִיאָתְךָ לְקַרְאֵתִי כִּי אִם גּוֹתֵר לְנֶכֶל עַד אֹרֶן הַבְּקָר מִשְׁתִּין בְּקִיר: **לה** וַיִּשָּׂא דָוִד מִנְדָּה אֵת אֲשֶׁר הֵבִיאָה לּוֹ וְלָהּ אָמַר עָלַי לְשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ רְאִי שְׂמַעְתִּי בְּקוֹלְךָ וְאִשָּׂא פְּנֶיךָ:

לו וְתָבֵא אַבְיָגַיִל אֶל נָכַל וְהָיָה לּוֹ מִשְׁתֵּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָכַל טוֹב עָלָיו וְהוּא שָׂפָר עַד מְאֹד וְלֹא הִגִּידָהּ לּוֹ דְבַר קָטָן וְגָדוֹל עַד אֹרֶן הַבְּקָר: **לז** וַיְהִי בַבְּקָר בְּצֵאת הַיּוֹן מִנְּכַל וּמִגָּד לּוֹ אֲשֶׁתוֹ אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַנִּמְתָּ לְבָבוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהוּא הִנֵּה לְאַבְנֵן: **לח** וַיְהִי כַעֲשָׂרַת הַיָּמִים וַיִּגַּף יְקוֹק אֵת נָכַל וַיָּמָת:

לט וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָכַל וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְקוֹק אֲשֶׁר רָב אֵת רִיב תְּרַפְתִּי מִיַּד נָכַל וְאֵת עַבְדּוֹ חִשָּׁף מִרְעָה וְאֵת רַעַת נָכַל הִשִּׁיב יְקוֹק בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בְּאַבְיָגַיִל לְקַחְתָּהּ לּוֹ לְאִשָּׁה: **מ** וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל אַבְיָגַיִל הַכַּרְמֶלֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלַחְנֵנוּ אֵלֶיךָ לְקַחְתָּהּ לּוֹ לְאִשָּׁה: **מא** וַתִּקְּמוּ וַתִּשְׁתַּחֲוּ אַפַּיִם אַרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתְךָ לְשַׁפְּתֶיךָ לְרַחֵץ בְּגָלֵי עַבְדֵי אֹדְנִי: **מב** וַתִּמְהַר וַתִּקְּמוּ אַבְיָגַיִל וַתִּרְפַּב עַל הַחֲמֹר וַתִּמְשַׁךְ נֶעֱרַתֶּיךָ הַחֲלוּכוֹת לְבַגְלָהּ וַתִּמְלֶךָ אַחֲרַי מִלְּאֲכֵי דָוִד וַתְּהִי לּוֹ לְאִשָּׁה: **מג** וְאֵת אַחֲזִינֵעַם לָקַח דָּוִד מִיִּזְרְעֶל וַתְּהִיֵּן גַּם שְׂתִיָּהּ לּוֹ לְנָשִׁים: **מד** וַשָּׂאוֹל נָתַן אֵת מִיכַל בְּתוֹ אִשְׁתֵּי דָוִד לְפִלְטִי כִּן לִישׁ אֲשֶׁר מִגְלִים:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

- א. "וימת שמואל ויספדו לו כל ישראל" (כ"ה, א')
- אין הדברים אמורים אלא לענין נבל, וימת שמואל וסמיד ליה "ואיש במעון", הכל סופדין וטופחין על מיתתו של הצדיק, וזה הרשע עושה לו מזריחין (שמחות), ללמדך שכל הכופר בגמילות חסד כאילו כופר בעיקר" (מדרש שמואל, כ"ג).
- ב. "אמר נבל לית בר טבי סגין מינאי, שנאמר ובני חצרון ירחמיאל ואת כליבי, ורם הוליד את עמינדב ובעז לקח רות המואביה ואני אין בזרעי דופי (והוא כליבי)" (אוצר המדרשים, 247)
- ג. "אבל דוד מהו אומר, הורג או נהרג, רודף או נרדף, הולך אני ועושה חסד לצדיק דכתיב ואני בחסדך בטחתי" (מדרש שמואל, כ"ג)
- ד. "ההוא יומא טבא דר"ה הוה והקב"ה יתיב בדינא על עלמא (זוהר ח"ב, וארא) כי על יום טוב באנו, על סמך משתה ויום טוב באנו עתה לשאול. דבר אחר, ערב ראש השנה היה וצריכין אנו לסעודת יום טוב" (רש"י, שם)
- ה. "ויאמר מי דוד" (י') מה הוא חשוב שאתן לו את שלי, הלא מרות המואביה הוא" (רש"י) "כלום הוא בטוח על שתי טיפין שמשחו שמואל, היכן הוא שמואל, והיכן הן הטיפין (שמן)?" (מדרש שמואל, כ"ג)
- ו. "חגרו איש חרבו, ויחגרו איש את חרבו, ויחגור גם דוד את חרבו" (י"ג) ויחגור גם דוד חרבו באחרונה, נמנו עליו לדונו משום מורד במלכות" (רש"י, סנהדרין ל"ו, ע"א)
- ז. אמר הנער לאביגיל (לעיל פסוק יד) הנה שלח דוד מלאכים מהמדבר לברך את אדוננו וגו' והאנשים טובים לנו מאד, והתחיל לספר בשבח אנשי דוד, ואח"כ סיים דבריו ואמר ועתה דעי וראי מה תעשי כי כלתה הרעה אל אדוננו ועל כל ביתו והוא בן בליעל מדבר אליו ע"כ. (פרשת דרכים)
- ח. "אמרה ליה, מרי דוד, אנא מה עבידת? בני מה עבדון? וכי מלך אתה? אמר לה, ולא משחני שמואל למלך? אמרה ליה עדיין מטבע שאול קיים. ועוד, וכי דנים דיני נפשות בלילה? אמר לה, כבר נגמר דינו ביום". (ירושלמי, סנהדרין פ"ב, ה"ג)
- ט. "וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד, ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה. ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא שנאמר "כי יעשה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא שנאמר 'כי יעשה ה' לאדני בית נאמן כי מלחמות ה' אדני נלחם ורעה לא תמצא בכי מימך והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך" (הלכות מלכים "ז, ה' טו).
- י. "שא נא לפשע אמתך כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן" (כ"ח)
- ולזה באה אביגיל בנועם אמריה ואמרה לדוד שא נא לפשע אמתך כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן, כלו' עדיין אין לך דין מלך לפי שעדיין שאול קיים ובעתיד עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן דהיינו מלכו קיימא, והרגישה אביגיל דשמא יאמר לה דוד איך אמחול על כבודי והלא כל עצמו של שאול שניטלה ממנו מלכותו היה בשביל שמחל על כבודו, לזה אמרה אף שתמחול על כבודך עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן דהיינו מלכו קיימא, והטעם דעונש המוחל על כבודו הוא שיבא לידי עוון שעליו תנטל מלכותו, והכא גבי דוד לא שייך משום כי מלחמות ה' אדוני נלחם ולפייכך רעה לא תמצא בכי משום דאפשר מי שעושה ישועות בישראל ונלחם מלחמות ה' חטא בא על ידו. כלל הדברים שכונת אביגיל היה לומר שההיזק הנמשך ממחילת המלך על כבודו הכא גבי דוד לא שייך משום דכיון שהוא נלחם מלחמת ה' אין חטא בא על ידו. (פרשת דרכים)
- יא. (לא) "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדוני ולשפוך דם חנם ולהושיע אדוני לו, והיטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך" "פקפוקי דברים היו שם, עומד אתה למלוך על ישראל, והן אומרים עליך, שופך דמים היה!" (ירושלמי סנהדרין פ"ב, ה"ג)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

יב. "אם תמית נבל, אם בא דין אצלך, אם ילך עני ויאמר לבעל הבית עשה עמי צדקה, תן לי מצווה אחת והוא אינו נותן לו והעני נופל עליו והורגו. והם באים אצלך מה אתה עושה?"

ואתה מפקפק בדבר ואין אתה יכול להוציאו והם אומרים הוא לא כן עשה לנבל?" (ילק"ש חלק ב', רמז קל"ד)

יג. "ולא תהיה זאת לך לפוקה", זאת, מכלל דאיכא אחריתי, ומאי ניהו? מעשה דבת שבע. ומסקנה הוה והכי פירושא, מדקאמרה ליה ולא תהיה לך זאת לפוקה, מכלל שהתנבאה לו להכשל באחרת, ומאי ניהו? בת שבע, ומסקנה הוה סוף שעלתה לו כך, אלא נביאה היתה ונתקיימה נבואתה". (מגילה י"ד, ע"ב ורש"י שם)

יד. "עוד אני אומרת לך שאם אתה (דוד) מחזיק בסברתך שיש לך דין מלך, ימשך לך מזה באחרית הימים פוקה ומכשול, כשיעשה ה' לאדוני ככל אשר דבר וצווך נגיד על ישראל, ולא תהיה לך זאת לפוקה ולמכשור רב לאדני ולשפך דם חינם" (פרשת דרכים, יא-ג)

טו. "אמר רב נחמן: היינו דאמרי אנשי איתתא בהדי שותא פילכא" (רש"י: עם שהאשה מדברת היא טווה, כלומר עם שהיא מדברת עמו על בעלה הזכירה לו את עצמה שאם ימות (בעלה) ישאנה". (מגילה י"ד, ע"ב)

טז. "טובה היתה אביגיל לדוד מכל קרבנות שבעולם, אילו עשה מה שחשב לנבל לא היה מתכפר בכל קרבנות שבעולם, והיא באה ומילטתו" (ילק"ש, תהלים נ"ג)